

Plukovník Ing. Zdeněk Brousil

Studie o rozšiřování NATO Základní myšlenky

Dne 20. 10. 1995 se v Praze uskutečnilo setkání pracovníků resortu obrany České republiky s brífinkovým týmem vedeným náměstkem generálního tajemníka NATO Gebhardem von Moltkem. Cílem tohoto setkání, o které požádalo celkem 13 partnerských států včetně naší republiky, bylo seznámit partnery s obsahem materiálu „Studie o rozšiřování NATO“, vyslechnout stanoviska partnerů a zodpovědět na položené otázky. Dokument, který byl vytvořen na základě konsenzu všech členských států NATO, odpovídá především na otázku, proč by se mělo NATO rozšiřovat o nové členské státy a jakým způsobem by se toto rozšiřování mělo uskutečnit. V následujícím článku jsou uvedeny základní myšlenky tohoto významného dokumentu.

Účel a principy rozšiřování

NATO po ukončení studené války vidí jedinečnou možnost vybudovat dokonalejší bezpečnostní architekturu v celé euroatlantické oblasti, která poskytne vyšší stabilitu a bezpečnost, aniž by znovu vytvořila nové dělicí čáry. Posuzuje přitom bezpečnost jako širokou koncepci zahrnující jak politické a ekonomické, tak i obranné komponenty. Takováto široká koncepce bezpečnosti by měla být základnou nové bezpečnostní architektury, budované prostřednictvím postupného procesu integrace a spolupráce evropských institucí, jako jsou Evropská unie (EU), Západoevropská unie (ZEU) a Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE). Každá z nich by v souladu se svými příslušnými úkoly a cíli měla hrát úlohu při realizaci této široké bezpečnostní koncepce. Aliance v tomto procesu sehrála a bude sehrávat silnou a aktivní roli jako jeden ze základních kamenů stability a bezpečnosti v Evropě. NATO zůstane nadále čistě obrannou Aliancí, jejímž hlavním cílem je zachovat mír v euroatlantické oblasti a zajistit bezpečnost svým členům.

Novým členům přinese vstup do NATO výhody společné obrany a integrace do evropských a euroatlantických institucí nezbytné pro zajištění jejich dalšího rozvoje, svobody a bezpečnosti v souladu s principy Charty OSN. Proces rozšiřování přinese novým členům podporu prováděným demokratickým reformám a demokratické kontroly ozbrojených sil, adaptaci na principy vztahů v Alianci (kooperace, konzultace, konsenzus), upevnění vztahů se sousedy, zprůhlednění obranného plánování a rozpočtování, sdílení společných demokratických hodnot, účast na mírových aktivitách OSN, OBSE či dalších a posilování i rozšiřování transatlantického partnerství.

Aliance bude rozšiřována přístupováním nových členů k Washingtonské smlouvě. To musí vycházet z cílů Charty OSN, článku 10. Washingtonské smlouvy, práv a povinností uvedených ve Washingtonské smlouvě, posilování účinnosti a soudržnosti Aliance, pokračující úlohy projektu Partnerství a rozšiřování Evropské unie.

O samotném rozšiřování bude rozhodovat NATO samo. Bude prováděno postupným, rozvázným a průhledným procesem zahrnujícím dialog se všemi zainteresovanými stranami. Kromě Studie o rozšiřování NATO nebyl vypracován žádný jiný seznam kritérií pro pozvání nových států k připojení do Aliance. Posuzování každého nového člena bude před jeho přijetím prováděno případ od případu. Noví členové nebudou přijímáni nebo vylučováni na základě toho, že patří do určité skupiny nebo kategorie. Na základě konsenzu budou členové Aliance rozhodovat, zda vyzvou každého nového člena k připojení. Žádná země mimo Alianci nebude mít právo veta nebo právo dozoru nad tímto procesem a rozhodnutími.

Kolektivní obranné závazky NATO jsou konkrétním projevem úsilí spojenců zachovat a rozvíjet individuální i kolektivní schopnost odolat případnému ozbrojenému útoku. Na pozadí přínosu ke kolektivní obraně budou chtít členské státy NATO znát, jak dalece zamýšlejí noví členové přispívat ke kolektivní obraně NATO a prozkoumají podrobně všechny aspekty této otázky při vedení dvoustranného dialogu před vlastním zahájením jednání o vstupu.

Zajištění stability a bezpečnosti v euroatlantické oblasti

NATO sehrává důležitou roli v rámci rozvíjející se evropské bezpečnostní architektury. Dokázalo to v průběhu uplynulých čtyřiceti pěti let své existence. Nejenom že podstatně zlepšilo povahu vztahů mezi členskými státy Aliance, ale prokázalo závazek všech spojenců bránit se navzájem. To pomohlo Alianci rozvinout efektivní vojenskou sílu, která je zároveň pod pevnou politickou kontrolou. Důvěra v kolektivní obranu zajistila, že žádný spojenec není nucen se spoléhat sám na sebe. Podílet se o tyto výhody s novými členy pomůže dále rozšířit bezpečnost a stabilitu v Evropě. Proto rozšíření NATO bude jedním z prvků probíhajícího širšího vývoje evropské spolupráce a bezpečnosti.

Současná diskuse o rozšiřování se koná za úplně jiné situace než v období studené války. Přestože riziko vzniku globální vojenské hrozby se podstatně snížilo, jistá rizika pro evropskou bezpečnost přetrvávají. NATO musí být schopno na ně reagovat a bude-li třeba chránit stabilitu v Evropě a bezpečnost svých dosavadních i nových členů. Rozšiřování NATO bude brát nejenom v úvahu politický a bezpečnostní vývoj v Evropě, ale zároveň se stane součástí tohoto procesu. Nikoho při tom neohrozí, ale naopak přispěje k rozvoji široké evropské bezpečnostní architektury. Ta je, kromě NATO, složená z Evropské unie, Západoevropské unie, Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě. NATO vytvořením Severoatlantické rady pro spolupráci (NACC), pod jejíž patronací vznikl i projekt Partnerství pro mír, přispívá značnou měrou k evropské bezpečnosti. Jeho rozšiřování bude mít vliv na všechny evropské země včetně států, které se nepřipojí k NATO v nejbližší době nebo vůbec. Bude proto důležité, aby se udržely aktivní vztahy spolupráce se všemi zeměmi a zamezilo se vytvoření nových sfér vlivu v Evropě. Velmi významné je proto přijetí Individuálního programu Partnerství Ruska v rámci PŘP a dialog a kooperace s Ruskem nad rámcem PŘP, který společně obnoví a rozšíří spolupráci mezi Aliancí a Ruskem. Stranou nezůstanou ani další významné státy, jako je např. Ukrajina.

Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě za své dvacetileté existence významně přispěla k bezpečnosti a stabilitě Evropy zejména v oblasti prevence konfliktů a řešení krizových situací, přijímání opatření k zajištění důvěry a k budování bezpečnosti institucí, v jejímž rámci byly uzavřeny tak významné dohody, jako jsou Smlouva o konvenčních ozbrojených silách (KOS) v Evropě a Pakt stability. Aktivita OBSE a NATO se vzájemně

doplňují a posilují. Rozšířená Aliance bude mít ještě větší schopnost k podpoře mírových aktivit a operací pod vedením OBSE. Diskuse v OBSE o modelu evropské bezpečnosti pro 21. století bude zcela určitě odrážet proces rozšiřování NATO, neměla by jej však zdržovat.

Rozšiřování NATO se bude uskutečňovat paralelně s procesem rozšiřování *Evropské unie* a doplňovat jej. Jak NATO, tak EU sdílí společné strategické zájmy, jakož i široký přístup ke stabilitě a bezpečnosti, zahrnující politické, ekonomické, sociální aspekty a aspekty životního prostředí spolu s obrannou dimenzí. Společná zahraniční politika EU zahrnuje i otázky spojené s její bezpečností, včetně zřízení případného rámce společné obranné politiky, jenž by mohl postupem času vést ke společné obraně v souladu s obranou NATO. Proto *Západoevropská unie*, jako komponent obrany EU a evropský pilíř Atlantické aliance, má významnou doplňkovou dimenzi evropské bezpečnosti. Perspektivní členové EU, jež zároveň prokáží zájem na připojení k NATO, budou zcela určitě pro Alianci přínosem.

NATO, ač není samo signatářem *Smlouvy o KOS v Evropě*, považuje ji a další dohody o vytváření důvěry, odzbrojení a kontrole zbrojení, za základní podpůrné konstrukce pro bezpečnost a stabilitu v celé Evropě a bude přispívat i v průběhu svého rozšiřovacího procesu k jejich trvalé platnosti a důležitosti.

Konstruktivní a kooperativní vztahy vzájemného respektování, prospěchu a přátelství *mezi Aliancí a Ruskem* jsou klíčovým prvkem pro bezpečnost a stabilitu v Evropě. Obě strany se dohodly na udržování širokého dialogu, který bude úměrný váze a odpovědnosti Ruska jako velké evropské, světové a jaderné velmoci. Jeho cílem je dosáhnout koncem letošního roku politického rámce vzájemných vztahů, v němž by byly rozpracovány jak základní principy pro bezpečnostní spolupráci, tak zásady vzájemných politických konzultací. To pomůže překonat jakoukoli přetrvávající nedůvěru z období studené války a rozptýlit obavy Ruska z procesu rozšiřování Aliance.

Posílená OBSE, rozšířená NATO, úzký dialog mezi NATO a Ruskem, aktivní NACC a PFP tak společně vytvoří základy široké evropské bezpečnostní architektury, která podpoří cíl nerozdělené Evropy.

NACC a PFP v procesu rozšiřování

Severoatlantická rada pro spolupráci a projekt Partnerství pro mír budou při pokračování procesu rozšiřování nadále zajišťovat základní rámec rozvoje vztahů s partnerskými zeměmi. Jejich dynamická spolupráce je nedílnou součástí evropské bezpečnostní architektury, prohlubující se spolupráce a rozšiřující se bezpečnosti a stability v celé Evropě a prostředkem posilování vztahů s partnerskými zeměmi, ať již budou novými členy či nikoli.

Severoatlantická rada pro spolupráci bude i nadále, tak jako od svého založení v roce 1991, hrát určující roli v budování důvěry a sbližování členských států NATO s partnerskými zeměmi. V kontextu rozšiřování NATO důležitost NACC dále vzroste, zvláště jako společného fóra sdružujícího členské a partnerské země k dialogu a konzultacím k otázkám politiky, bezpečnosti a ke spolupráci.

Partnerství pro mír hraje důležitou roli v přípravě nových členů na výhody i zodpovědnost vyplývající z členství v NATO a je rovněž prostředkem posílení vztahů s partnerskými zeměmi, pro které je připojení k Alianci v blízké době nebo vůbec nepravděpodobné. Pro NATO je klíčovým prvkem programu politické a vojenské

spolupráce s nečlenskými zeměmi - členy OBSE, který prohlubuje součinnost, spolupráci a stabilitu v Evropě a přispívá k dosažení obecného cíle transparentnosti. Plného potenciálu PpP nebylo dosud dosaženo a jeho trvalý význam nebude rozšiřováním nijak dotčen. Připojením k projektu Partnerství partnerské země potvrdily svoje ztotožnění s principy OSN a OBSE a svou připravenost rozvíjet vztahy vojenské spolupráce s NATO a posílit tak zároveň svou schopnost účastnit se mírových a humanitárních misí pod patronací OSN nebo v rámci OBSE.

Úlohou PpP v přípravě na členství je především zabezpečit novým členům rámec k vytvoření modelů politické a vojenské spolupráce s Aliancí. Prostřednictvím plánování společných cvičení a jiných aktivit PpP, seminářů, pracovních jednání a každodenní prezentace v Bruselu a Monsu, se budoucí noví členové postupně seznámí s fungováním Aliance, včetně politického rozhodování, působení mírových sil a řešení krizí. To umožní partnerským zemím provést nezbytné reformy v řízení obrany, v zavádění postupů a mechanismů nezbytných pro chod fungující a demokraticky kontrolované vojenské organizace s důrazem na transparentní plánování obrany, řízení zdrojů a rozpočtování, příslušnou legislativu a parlamentní i veřejnou kontrolu.

Proces plánování a hodnocení PpP a cvičení v rámci PpP uvedou partnery do kolektivního plánování obrany a připraví cestu pro detailnější operativní plánování. Přestože od nových členů nebude před jejich přijetím do Aliance vyžadováno dosažení plné interoperability s NATO, budou potřebovat osvojit si určité minimum standardů nezbytných pro fungování a věrohodnou Alianci. Plnění cílů interoperability, které jsou součástí tohoto procesu, umožní rozvoj sil schopných společného působení se silami Aliance. Výsledky tohoto procesu budou včleněny do obranných plánů partnerů a do Individuálních programů Partnerství i pracovních programů Partnerství.

Další směry spolupráce v rámci PpP předpokládá NATO v:

- ◆ dalším rozvíjením demokratické kontroly ozbrojených sil a transparentnosti procesů obranného plánování a rozpočtování partnerů,
- ◆ zvýšení rozsahu vojenské a obranné spolupráce pro přizpůsobování novému bezpečnostnímu prostředí,
- ◆ zvyšování schopností a připravenosti účastnit se společných mírových, humanitárních, vyhledávacích, záchranných a dalších dohodnutých aktivit,
- ◆ posilování důvěry a transparentnosti ve spolupráci se státy NATO a partnery,
- ◆ stanovení náležitých mechanismů pro interoperabilitu sil partnerů v plánování a provádění společných mírových operací.

Pokud jde o samotný vztah mezi účastí v projektu Partnerství a procesem přípravy ke členství, NATO se vyvaruje ukvapeného vývoje opatření vně PpP a zachová zřetelný rozdíl mezi účastí v PpP a případnou výzvou k připojení se k Alianci. Až poté, co některá země bude vyzvána k připojení, nastane okamžik, kdy budou naplněna specifická opatření k přípravě pro její vstup.

Zajištění hlavních funkcí NATO po jeho rozšíření

Při svém rozšiřování bude Aliance důsledně trvat na zachování své **schopnosti vykonávat jak své vnitřní funkce, tak i nové úkoly**. Proto noví členové musejí plně akceptovat povinnosti vyplývající z Washingtonské smlouvy. Nejde jenom o účast na konzultačních procesech a akceptování principu přijímání rozhodnutí na základě konsenzu, ale i o

připravenost přispívat ke kolektivní obraně podle článku 5 Washingtonské smlouvy, k novým úkolům i do rozpočtu Aliance. To bude vyžadovat vyhodnocení vojenských schopností každého nového člena a stanovení doby přípravy k převzetí závazků podle nového článku 5 Washingtonské smlouvy. V úvahu budou brány: strategické prostředí, možná rizika, kterým potenciální noví členové čelí, způsobilost a interoperabilita jejich sil, možnost vstupu sil na území nových členů za účelem posílení, cvičení, urovnání krize a v případě potřeby i rozmištnění cizích sil na jejich území a schopnost posílit síly Aliance, včetně strategické mobility. Tyto otázky bude potřeba zvážit individuálně v kontextu rozhodování o přijetí každého nového člena.

V souvislosti s tím bude NATO s budoucími novými členy řešit především problematiku:

- **kolektivní obrany** - výhody a povinnosti z ní vyplývající,
- **struktury velení** - připojení partnerů do integrovaných velitelských struktur,
- **konvenčních sil** - jejich zapojení do výcviku a cvičení se silami NATO,
- **jaderných sil** - sdílení výhod a zodpovědnosti z akceptování Strategické koncepce NATO,
- **struktury sil** - včlenění partnerů do struktury sil Aliance,
- **zpravodajské činnosti** - podílení se na zpravodajských procesech NATO,
- **financí** - svým dílem přispívat na programy společně financované NATO,
- **interoperability** - zavedení standardů interoperability NATO.

Hladký a účinný rozhodovací proces v rozšířené Alianci bude klíčem k zachování její efektivity. Udržování principu konsensu bude v politické, vojenské a obranné oblasti základní. Všichni členové Aliance musejí být proto ochotni konstruktivně se na něm podílet. Z tohoto důvodu bude důležité, aby se perspektivní noví členové ještě před svým přijetím do NATO seznámili s procesem přijímání rozhodnutí v Alianci a s modalitami a tradicemi konsenzu a kompromisu. Nejvyšší prioritou by měla být položena na zapojení nových členů do vhodných prvků rozhodovacího procesu a do vojenských velitelství.

Vojenské a obranné důsledky rozšíření

Kolektivní obrana

Kolektivní povaha obrany Aliance je ztělesněna v praktických opatřeních, která umožňují jejím členům využívat rozhodujících politických, vojenských a materiálních výhod kolektivní obrany a brání renacionalizaci obranné politiky, aniž by omezovala suverenitu členských států Aliance. Tato opatření se zakládají na integrované vojenské struktuře, stejně jako na dohodách o spolupráci a koordinaci. Klíčová opatření zahrnují společné plánování sil, společné operační plánování, mnohonárodní uskupení, rozmístění sil mimo vlastní území, recipocitu, řešení krizí a opatření posílení, postupy pro konzultace, společné standardy a postupy v oblastech vybavení, výcviku a logistiky, společná a kombinovaná cvičení a spolupráci v oblasti infrastruktury, výzbroje a logistiky.

Existují tři způsoby zapojení členů Aliance do kolektivní obrany NATO:

- ▲ plná účast v integrované vojenské struktuře a v kolektivním obranném plánovacím procesu,

- ▲ neúčast v integrované vojenské struktuře, ale plná účast v kolektivním obranném plánovacím procesu (řada uzavřených koordinačních dohod zabezpečuje součinnost s integrovanou vojenskou strukturou v určitých definovaných oblastech),
- ▲ neúčast v integrované vojenské struktuře a kolektivním obranném plánování, ale součinnost s integrovanou vojenskou strukturou v omezeně definovaných oblastech v rámci dohod mezi náčelníky obrany (náčelníky generálních štábů) a veliteli hlavních velitelství NATO.

NATO se vyhne novým formám zapojení do kolektivní obrany, které by zbytečně komplikovaly praktickou spolupráci mezi členy Aliance a její rozhodovací proces.

Členové Aliance budou chtít vědět, jak noví členové hodlají přispět ke kolektivní bezpečnosti NATO a budou detailně zkoumat všechny aspekty této otázky cestou bilaterálního dialogu ještě před rozhovory o připojení.

Struktura velení

Velitelské struktury NATO musí být připraveny na zapojení nových členů. Může vyvstat i potřeba vybudovat na území nových členů nová velitelství NATO k pokrytí revidovaných úkolů a rozšíření prostorů zodpovědnosti a nebo potřeba rozšíření existujících velitelství nových členů tak, aby odpovídala dosud nedefinovaným požadavkům NATO. To bude vyžadovat určité finanční náklady. Ještě před připojením nových členů k integrované vojenské struktuře bude vypracován specifický přehled požadavků a nákladů pro každou zemi. Vzhledem k tomu, že multinacionalita zůstává klíčovým rysem politiky Aliance, každé nové velitelství na území nového člena bude vyžadovat mezinárodní zastoupení. Noví členové budou rovněž muset být zastoupeni na hlavních velitelstvích NATO, v prvcích zabezpečení, společně financovaných společnostech NATO a v Mezinárodním vojenském štábu NATO. Rozšíření bude vyžadovat přehodnocení velikosti štábů na většině velitelství NATO a v národních zastoupeních. Tento proces bude komplikovanější v případě, že noví členové budou přijímáni postupně.

Konvenční síly - výcvik a cvičení

Přítomnost sil NATO na území ostatních členů přispívá k posilování schopnosti Aliance plnit své základní bezpečnostní úkoly, při zachování soudržnosti a vyjádření solidarity a důvěry. Tato přítomnost může mít různé formy. Rozmístění spojeneckých sil nabízí specifické vojenské výhody ve vztahu ke kolektivní bezpečnosti. Umožňuje, aby na hrozbu nebo útok mohlo být reagováno dříve a zabezpečuje více času pro přípravu a rozmístění posil a jejich efektivnější použití. Vojenské síly také působí efektivněji, jestliže důvěrně znají terén a místní podmínky. Přemístění sil Aliance ze stávajících postavení nebo předběžné rozmístění materiálu by však bylo nákladné a mohlo by vyvolat klamný dojem o zájmech Aliance. Důležitá budou pravidelná a častá společná cvičení demonstrující připravenost ke společné obraně. V každém případě se musí vytvořit mechanismy pro účinnou a rychlou reakci k přijetí politických rozhodnutí pro rozmístění leteckých sil nebo představení bojové techniky a munice (např. dopředné rozmístění materiálu v klíčových oblastech a zvýšení kapacit skladových prostorů v geograficky klíčových oblastech).

Individuální politika Aliance při rozmísťování vojsk spojenců na jejich území v době míru je značně rozdílná. Pro nové členy nebude rozmístění sil NATO na jejich území v době míru podmínkou členství, ani nebude předem vyloučeno.

Rozhodnutí ohledně případného rozmístění konvenčních sil členů Aliance na území nového člena bude Alianci přijato po zvážení:

- výhod, které to přinese pro Alianci jako celek a pro nového člena,
- vojenského významu takového přítomnosti,
- vojenské schopnosti Aliance provést rychlé a činné posílení,
- názorů nových členů, kterých se to dotýká,
- ceny možného vojenského řešení a širších politických a strategických dopadů.

Všichni členové Aliance musejí být připraveni v době války umožnit ostatním silám Aliance vstoupit a působit na jejich území a zabezpečit jejich základní podporu, aby umožnili zajistit efektivní společnou obranu.

Individuální politika členů Aliance při rozmístění jejich sil mimo své hranice v době míru je také velmi různorodá. Někteří členové to například vylučují zákonem. Pro nové členy by rozmístění jejich sil na území ostatních členů Aliance nemělo být podmínkou členství, ani by nemělo být předem vyloučeno. Přesto jsou všichni členové Aliance v zásadě připraveni rozmístit své síly mimo své území v oblasti platnosti Smlouvy, jako součást svého příspěvku ke kolektivní obraně. Od nových členů se očekává, že budou připraveni obdobně. Noví členové musejí být připraveni umožnit na svém území provádět mezinárodní výcvik a cvičení vztahující se ke všem úkolům Aliance.

Jaderné síly

Ochrana jadernými silami, zabezpečená článkem 5 Washingtonské smlouvy, se bude rovněž vztahovat na nové členy. Neexistuje žádný předem deklarovaný požadavek na rozmístění jaderných sil na území nových členů. Ve světle současného mezinárodního prostředí a potenciálních hrozeb, kterým Aliance čelí, bude současná jaderná pozice NATO v blízké budoucnosti vyhovovat požadavkům rozšířené Aliance. Proto nyní není potřeba měnit nebo modifikovat jakýkoli aspekt jaderné pozice či politiky NATO, ale v delším výhledu se důsledky rozšíření budou muset zvažovat. NATO bude udržovat svou současnou jadernou kapacitu spolu se svým právem ji modifikovat, pokud k tomu budou opravňovat okolnosti. Noví, stejně tak jako současní členové, budou přispívat k rozvoji a naplňování strategie NATO, včetně jejich jaderných komponentů. Noví členové by měli být připraveni připojit se k Jaderné plánovací skupině a jí podřízeným složkám a účastnit se jaderných konzultací v průběhu cvičení a krizí. Rozhodnutí o modalitách a specifikách této účasti se budou zakládat na konzultacích a dohodách mezi členy Aliance.

Struktura sil

Vojenská síla Aliance a její soudržnost tkví v jejich mezinárodních silách, strukturách a spravedlivém rozdělení odpovědnosti, nákladů a výhod. Současné struktury sil jsou formovány zejména požadavkem kolektivní obrany, ale i možnostmi zapojení Aliance do jiných operací než podle článku 5 Washingtonské smlouvy.

S výjimkou změn v bezpečnostním prostředí zůstanou hlavní charakteristické rysy současné struktury sil NATO v platnosti i v rozšířené Alianci. Přesto bude NATO věnovat zvláštní pozornost požadavkům meziregionálního posílení a jejich potenciálním dopadům na různé kategorie sil. K zajištění pokračující vojenské efektivity Aliance musejí být současní a noví členové zavázáni rozvíjet, naplňovat a podporovat nové struktury sil NATO. Od nových členů se očekává, že budou zapojeni do plného spektra úkolů Aliance v rozsahu přiměřeném jejich schopnostem a případ od případu i do jiných úkolů než podle článku 5.

Politická a vojenská důležitost mnohonárodních sil se zvýšila. Proto narůstající potřeba mobility, flexibility a interoperability v plnění obranných úkolů znamená, že současná politika multinacionality Aliance bude, v souladu s potřebou udržet vojenskou efektivitu, aplikována i při přijetí nových členů. Nezanedbatelnou důležitost bude mít nouzové a mobilizační plánování, včetně požadavků na síly a na podpůrná opatření hostitelské země, jejichž rozsah musí být teprve stanoven.

Podíl na zpravodajství

Noví členové budou pro Alianci znamenat zvýšené nároky i možnosti ve zpravodajské oblasti. Podílení se na zpravodajské činnosti bude založeno na vzájemné důvěře, spolupráci a schopnosti chránit informace NATO.

Bezpečnostní investiční program (SIP)

Bezpečnostní investiční program NATO bude použit k urychlení procesu asimilace nových členů. Rozsah bude záležet na podmínkách, za kterých se ho noví členové budou účastnit. Procedurálně a organizačně připojení nových členů k programu nebude představovat problém, přestože tento proces může zabrat určitý čas. Obnovený mechanismus stanovení priorit a alokace zdrojů jsou dobře přizpůsobeny pro plnění nových požadavků vyplývajících z rozšíření.

Ve finanční oblasti se od nových členů očekává, že budou již od počátku přispívat svým dílem k novým programovým aktivitám s úrovní příspěvku založenou v zásadě na schopnosti hradit. Vzhledem k času potřebnému k tomu, aby byl investiční program realizován a omezeným absorpčním kapacitám nových členů, budou v prvních letech finanční nároky omezeny. Rozšířená účast na programu bude možná bez dopadu na realizaci stávajících závazků a programů. Nicméně je důležité zapojit perspektivní nové členy do plánovacích a přípravných procesů co nejdříve, aby bylo zabezpečeno, že si budou plně vědomi svých perspektivních závazků.

Administrativa a rozpočtování

Bez znalosti počtu perspektivních nových členů je možné posuzovat otázky řízení jen všeobecně. Rozšíření povede k novým aktivitám a vyvolá potřebu navýšení zdrojů. Budou potřebné dodatečné kancelářské prostory, které pojmu nové členy na velitelstvích NATO; je možné rozšíření mezinárodního štábu a mezinárodního vojenského štábu NATO. Operační a celkové náklady v civilním rozpočtu porostou. Od nových členů se očekává, že se na nich budou podílet. Musí být vypočteny jejich podíly na nákladech a přijata rozhodnutí ke stanovení jejich povinností. Rozšíření bude rovněž znamenat navýšení vojenského rozpočtu, ale skutečné důsledky na rozpočet budou převážně záležet na úrovni participace nových členů.

Bude rovněž důležité, aby si potenciální noví členové plně uvědomili, že po vstupu do Aliance budou čelit značným finančním závazkům.

Požadavky NATO na nové členy

Noví členové budou plnoprávními členy Aliance a budou mít všechna práva a povinnosti ve smyslu Washingtonské smlouvy. Nebudou existovat žádné jiné bezpečnostní záruky pro členy v rámci Aliance a žádné úpravy Washingtonské smlouvy pro státy, které se připojí. Závazky, které přijmou nové členské státy, budou tedy stejné jako u nynějších spojenců, včetně principů, politiky a postupů, které již přijali všichni členové Aliance v době připojení

nových členů. Ochota a schopnost přijmout takové závazky nejen teoreticky, ale především v praxi, budou stěžejním faktorem při rozhodování, zda vyzvat příslušnou zemi k připojení.

S vědomím, že neexistuje žádný stanovený nebo pevný seznam kritérií pro pozvání nových členů k připojení k Alianci, ***bude se od nových členských států zejména očekávat, že:***

- ◆ se podřídí základním zásadám, které jsou uvedeny ve Washingtonské smlouvě: demokracii, svobodě jednotlivce a vládě práva;
- ◆ přijmou NATO jako společenství stejně smýšlejících států, které se spojily ke kolektivní obraně a zachování míru a bezpečnosti, kde každý stát přispívá k bezpečnosti a obraně, z nichž mají prospěch všechny členské státy;
- ◆ budou pevně oddáni zásadám, cílům a závazkům, zahrnutým do Rámcového dokumentu Partnerství pro mír;
- ◆ se zaváží, že budou v rámci Aliance vážně usilovat o konsensus ve všech problémech, jelikož konsensus je základem soudržnosti a rozhodovacího procesu Aliance;
- ◆ na sebe převezmou povinnost plně se v Alianci zúčastňovat konzultačního a rozhodovacího procesu o politických a bezpečnostních otázkách týkajících se zájmů Aliance;
- ◆ zřídí stálé zastoupení ve velitelství NATO;
- ◆ zřídí vhodné národní vojenské zastoupení v SHAPE/SACLANT;
- ◆ budou připraveni jmenovat kvalifikované kandidáty pro službu v Mezinárodním štábu a v agenturách NATO;
- ◆ poskytnou kvalifikovaný personál pro službu v Mezinárodním vojenském štábu a v integrované vojenské struktuře, bude-li to vhodné a jak to bude vhodné;
- ◆ budou přispívat do rozpočtů Aliance, které budou založeny na odsouhlasených rozpočtových podílech;
- ◆ se budou vhodně podílet na výměně zpravodajských informací spojenců, které jsou zcela založeny na národních příspěvcích;
- ◆ budou aplikovat bezpečnostní předpisy a postupy NATO;
- ◆ přijmou dokumenty, které posilují základnu pro existující politiku Aliance¹⁷, uznávají, že politika Aliance se v průběhu času a ve světle nových okolností vyvíjí.

Aliance očekává, že noví členové nebudou bránit přístupu pozdějších kandidátů na členství.

Politické předpoklady přípravy na členství

Perspektivní členové budou muset:

- prokázat oddanost a respekt normám a principům OBSE, včetně vyřešení etnických sporů, vnějších teritoriálních sporů včetně územních nároků nebo vnitřních jurisdikčních sporů mírovými prostředky;
- ukázat oddanost podpoře stability a blahobytu, ekonomické svobody, sociální spravedlnosti a odpovědnosti za životní prostředí;
- zřídít vhodnou demokratickou a civilní kontrolu svých obranných sil;
- převzít závazek, že zajistí, aby na dosažení povinností byly vyčleněny potřebné zdroje.

Vojenské předpoklady přípravy na členství

Noví členové Aliance musí být připraveni podílet se na úkolech, riziku, odpovědnosti, výhodách a břemenech vyplývajících ze společné bezpečnosti a kolektivní obrany. Očekává

se od nich, že přijmou strategii Aliance tak, jak je stanoveno ve *Strategické koncepci* a rozpracováno v následných ministerských prohlášeních.

Důležitým prvkem vojenského příspěvku nových členů bude jejich závazek podílet se na *cílech standardizace*, které jsou základem strategie a operační efektivity Aliance. Noví členové by se měli především soustředit na *interoperabilitu*. Minimálně by měli přijmout doktrínu a postupy NATO ve vztahu ke standardizaci a v dalším se zaměřit na dosažení dostatečné úrovně výcviku a vybavení pro účinnou operační součinnost se silami NATO. Spolupráce v rámci PfP, včetně Procesu plánování a hodnocení, napomůže zlepšit interoperabilitu sil partnerských zemí se silami NATO. Od nových kandidátů na členství se také očekává, že se aktivně zúčastní aktivit v rámci PfP.

Na co zaměřit vojenskou přípravu na členství

Schopnost budoucích členů přispět vojensky ke kolektivní obraně a novým úkolům Aliance bude faktorem při rozhodování o jejich přizvání připojit se k Alianci. Proto se budou muset přizpůsobit skutečnosti, že strategie a struktura sil NATO jsou zaměřeny na rozvoj mnohonárodnostních prvků a pružnosti k zajištění účinné obrany při minimálních nákladech. Politika NATO je proto závislá na standardizaci, především v oblasti operační, administrativní a materiálové. Současné priority ve standardizaci NATO představují jednotnost doktrín a postupů, interoperabilitu velení, řízení a spojení a hlavních zbraňových systémů i možnost vzájemné výměny munice či základních druhů materiálu.

V současné době existuje více než 1200 dohod a vyhlášek, kterým by se noví členové měli postupně přizpůsobit. Toto přizpůsobení by mělo být evolučním a řízeným procesem. I když národní účast ve standardizaci není závazná, existuje řada oblastí, jako jsou spojovací a informační systémy a opatření ke zjednodušení mechanismu posilování vojsk, kde je z vojenského hlediska nutná spolupráce. Jednou z cest k dosažení vyššího stupně interoperability u nových členů může být vyčlenění jednotek, které budou budovány jako modelové a na jejichž základě budou rozvíjeny další síly s prioritou kladenou na dosažení jejich maximálně možné úrovně interoperability se silami NATO. Ke stanovení minimálních požadavků, nezbytných pro operační efektivity, bylo zahájeno vyhodnocení standardizačních dohod (STANAG) a předpisů NATO. Bude rovněž nutné u každé země kandidující na členství vyhodnotit stupeň standardizace, vycházející z úrovně prokázané během všech vojenských a obranných aktivit v rámci PfP. Na základě konzultací Aliance s perspektivními členy bude vypracováno stanovisko k tomu, co se v této oblasti od nich očekává. Kromě toho bude potřeba, aby školy a výcvikové systémy NATO adaptovaly systém, který by v odpovídající době umožnil novým členům dosáhnout interoperability a přizpůsobit se doktríně NATO v širokém spektru aktivit.

I když financování potřeb interoperability nových členů závisí na nich samotných, představuje zároveň důležitou výzvu Alianci jako celek. Dosažení alespoň minimální úrovně interoperability v co nejkratší době z důvodu zabezpečení vojenské efektivity je důležitým vojenským požadavkem. Existuje rovněž politický požadavek ukázat vnitřní soudržnost Aliance a tím zabezpečit, aby se noví členové cítili jako její plnoprávní účastníci a bylo jim umožněno přiměřeně přispívat ke kolektivní obraně hned od počátku. V zásadě lze obou cílů dosáhnout v rámci stávajících úprav financování rozvoje, zásobování infrastruktury a dalších položek členských zemí (tj. s použitím národních zdrojů a Bezpečnostního investičního programu, bude-li to třeba).

Modality procesu rozšiřování NATO

Modality pro rozšiřování vyplývají z článku 10 Washingtonské smlouvy. V souladu s ním není třeba před budoucím dalším vstupem zvažovat přesné modely, neboť všeobecný politický a bezpečnostní kontext budoucího přijímání bude rozdílný. Stejně tak se to týká počtu, jednotlivých okolností a charakteristických rysů nově přistupujících členů. V této souvislosti bude žádoucí stanovit pro přijímání nových členů naprosto jasný a transparentní postup, který by zajistil pozitivní ohlas veřejného mínění a právního vědomí ve stávajících členských zemích. Modalita při přijímání nových členů by neměly vzbuzovat dojem rozdílné klasifikace členství.

I když se bude o každém pozvání k rozšíření Aliance rozhodovat případ od případu na základě jeho vlastní povahy, mohou být budoucí vstupy načasovány jak v samostatných případech, tak i v jedné nebo více návazných skupinách. V každém případě bude důležité si ujasnit, že Aliance zůstává otevřena možnosti vstupu zemí, které nebyly pozvány mezi prvními. Prohlášení učiněné v době prvního (prvních) pozvání, v němž by toto bylo jasně uvedeno, by jednak dalo pocit jistoty zemím, které by nebyly mezi prvními vyzvanými a zároveň snížilo pravděpodobnost, že by některá z nich podala pro NATO neakceptovatelnou žádost o přijetí do Aliance.

Přesný program, pořadí a obsah procesu přistupování se musí pečlivě zvažovat zvláště s ohledem na rozhovory a jednání se zeměmi, které mají být vyzvány, aby se připojily. Bude třeba provádět podrobné instruktaže, které by v počátečním stadiu poskytl těmto zemím potřebné informace o postupu přijímání před formálním jednáním. Severoatlantická rada (NAC) rozhodne o zahájení potřebných sondážních kontaktů, na základě kterých bude třeba provést následující kroky pro přistoupení k Washingtonské smlouvě.

Opatření k realizaci přistoupení k Washingtonské smlouvě:

- rozhodnutí NAC, pověřit generálního tajemníka, aby informoval zemi, že spojenci jsou příznivě nakloněni jejímu vstupu a aby vstoupil do jednání s ní;
- formální notifikace země generálnímu tajemníkovi o jejím pevném závazku připojit se k Alianci v souladu s vnitrostátními právními požadavky;
- podrobné konzultace s příslušnou zemí o protokolu k připojení;
- formulace protokolu o připojení ze strany spojenců;
- schválení a podpis protokolu o vstupu ze strany NAC;
- ratifikace, přijetí nebo schválení přijímacího protokolu ze strany spojenců a jeho vstup v platnost;
- formální pozvání země, aby přistoupila k Severoatlantické smlouvě;
- ze strany země uložení jejího právního dokumentu o vstupu u vlády USA.

Pozvané země nebudou muset poskytnout záruky, že všechny vnitrostátní požadavky budou splněny současně s formální notifikací jejich zámyslu se připojit. V tomto ohledu proto může být vyžadováno upřesnění. Bude však důležité, aby nedošlo ve (stávajících) spojeneckých zemích k procedurám legislativní ratifikace pro vstup nových členů bez ujištění, že příslušná země skutečně chce přistoupit a přistoupí. Rovněž bude potřeba rozhodnout do jakého rozsahu lze podnikat přípravy na členství v zemích před jejich formálním připojením nebo zda řadu z nich lze ponechat až po formálním připojení. O tom bude potřeba rozhodnout při jednáních o rozpočtových a administrativních otázkách.

Konzultace, týkající se připojení příslušné země, by neměly zdržovat jednání s ostatními partnery, tj. tempo postupu pro připojení většího počtu vyzvaných zemí by neměla diktovat nejpomalejší z nich.

Česká republika ve své připravované odpovědi na tuto studii potvrdí svou víru v cíle a zásady Charty Spojených národů a svou touhu žít v míru, včetně svého odhodlání spojit úsilí ke kolektivní obraně a k zachování míru a bezpečnosti v Evropě. Vyjádří své přesvědčení, že proces rozšiřování NATO je procesem, který k posilování evropské bezpečnosti podstatnou měrou přispěje. Potvrdí názor, že NATO není hrozbou pro nikoho a že naopak významně přispívá k udržování svobody, bezpečnosti a stability v Evropě. Věří, že proces rozšiřování NATO bude pokračovat již v tomto roce dalším logickým krokem, kterým je hledání odpovědi na otázky „kdo“ a „kdy“ do NATO vstoupí. Česká republika je připravena podstatně rozšířit svou spolupráci s NATO a urychlit přípravu na budoucí členství v Alianci.

AČR, po analýze této významné studie, musí přizpůsobit závěry dokumentu „Harmonogram a realizace základních kroků AČR pro přijetí České republiky do NATO“ a koncepci výstavby armády do roku 2005 kvalitativně novým podmínkám. Ty se ovšem netýkají jenom rezortu ministerstva obrany.

Vysvětlivka:

^{1/} Tyto dokumenty zahrnují zejména:

- Dohodu o statutu Organizace severoatlantické smlouvy, národních představitelů a Mezinárodním štábu (Ottawská konvence, 1951);
- Dohodu NATO o vzájemném zachování tajemství o vynálezech, které se týkají obrany, a na něž byly podány žádosti o patent (Paříž, 1960);
- Dohodu mezi stranami Severoatlantické smlouvy o statutu jejich sil (Londýn, 1951);
- Dohodu NATO o sdělování technických informací pro obranné účely (Brusel, 1970);

jakož i:

- Strategickou koncepci;
- Prohlášení ze zasedání na nejvyšší úrovni a rozhodnutí NAC na ministerských a stálých zasedáních, jak se odrážejí v komuniké NAC včetně komuniké, která byla vydána v Oslo v červnu 1992 a v Bruselu v prosinci 1992, v nichž Aliance vzala na sebe závazek, že bude podporovat na základě případ od případu a v souladu se svými vlastními postupy, mírové aktivity pod odpovědností KBSE a mírové operace pod autoritou Rady bezpečnosti OSN, včetně vyčlenění zdrojů a odborností Aliance;

a Dokumenty o spolupráci mezi NATO a partnerským státem, které již byly schváleny, když se nový člen připojuje k Alianci.